

ВПЛИВ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ НА ДЕМОКРАТИЧНИЙ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ І СВІТУ

Аналізується вплив повномасштабної війни Росії проти України на подальший демократичний політико-правовий розвиток Української держави, а також різних країн. Наголошується на тому, що війна Росії проти України актуалізувала питання захисту демократії та прав людини в усьому світі.

Досліджено перспективи демократичного політико-правового розвитку в Україні. Виокремлено актуальні політичні загрози, на які слід звернути увагу для попередження ризиків диктатури у державі.

Розглянуто точки зору сучасних науковців та політичних аналітиків щодо наслідків війни для різних країн. Зокрема, досліджено вплив на такі регіони, як Азія, Близький Схід, Північна Африка та Арктика.

Ключові слова: *війна, повномасштабна війна, політико-правовий розвиток.*

Movchan Uliana. The impact of the war Russia against Ukraine on the democratic political and legal development of the Ukrainian state and the world

The impact of a full-scale war in Ukraine on the further democratic political and legal development of the state and various countries is analyzed. It is emphasized that Russia's war against Ukraine has raised the issue of protecting democracy and human rights worldwide.

Prospects of democratic political and legal development in Ukraine are studied. The current political threats that need to be addressed to prevent the risks of dictatorship in the country are highlighted.

The views of modern scholars and political analysts on the consequences of war for different countries are considered. In particular, the impact on regions such as Asia, the Middle East, North Africa, and the Arctic has been studied.

Key words: *war, full-scale war, political and legal development.*

Повномасштабне військове вторгнення найбільшої країни у світі – Росії до найбільшої держави у Європі – України актуалізує питання про розвиток демократії в усьому світі. Дана війна означає новий вирішальний етап боротьби між демократією та тоталітаризмом.

На думку деяких дослідників, політичний режим у Росії визначається як авторитарний. Проте саме початок повномасштабної війни прискорив перехід Росії від авторитаризму до справжнього, негібридного тоталітаризму. Це пов'язано, зокрема, із масовою забороною альтернативних ЗМІ та ще більшим обмеженням прав і свобод громадян.

К. Шулецький та Т. Віг визначають Росію як автократію. На їх думку, автократичний правитель Росії переконаний: якщо демократичного лідера України буде вбито, відбудеться розпад держави. Дана логіка «чітко стосується Росії і видає російське нерозуміння інших типів режимів». Дослідники наводять також інший сценарій даної боротьби: «Якщо це не вдається, автократія намагається вести переговори з демократією так, ніби її керівництво є хунтою (її пропаганда змальовує їх як єдине ціле), що володіє диктаторською владою» [1].

При цьому демократія у вигляді України наполягає на необхідності дотримання демократичних процедур, участі широких верств населення. Оскільки у демократії усвідомлюють, «що це не просто ритуал, це ядро цінностей, за які борються та вмирають її громадяни». К. Шулецький та Т. Віг наводять такий приклад: Україна «відмовляється приймати будь-які суперечливі переговорні позиції без сильного народного мандату у формі референдуму» [1].

Існує також інша думка щодо захисту Україною демократичних цінностей. Україна, безсумнівно, є демократичною державою, проте у поточній війні вона захищає насамперед свої національні інтереси, а не демократичні цінності. Таку думку висловлює Х. М. Алонсо-Трабанко: «Незважаючи на прозахідну орієнтацію української зовнішньої політики, українці не борються за концепцію демократії. Заради чого вони готові пожертвувати своїм життям, так це виживання своїх сімей, громад і батьківщини» [2].

Незважаючи на те, що Україна протистоїть тоталітаризму, тривала повномасштабна війна може становити суттєві ризики для подальшого демократичного політико-правового розвитку Украї-

ни. Захист державного суверенітету іноді призводить до обмеження свобод громадян. Крім цього, зосередження на даному важливому завданні впливає на скорочення ролі опозиційних сил у політичному процесі, адже потрібна консолідація держави на єдиному курсі із захисту власної незалежності. Дані процеси поступово можуть призводити до згортання демократії та розвитку тенденцій до авторитаризму. Подібні ризики вже можна простежити у цитаті К. Шулецького та Т. Віга: «Крім того, президент Зеленський, як найважливіший демократичний лідер світу на даний момент, абсолютно непримиренний і дуже самовпевнений» [1].

Усвідомлення політичними лідерами своєї сучасної «месіанської» ролі може посилювати авторитарні прагнення та призводити до переслідування опозиції. При цьому консолідація усіх наявних сил довкола єдиної лінії та місії є принциповою для збереження держави. Це призводить до необхідності балансувати між збереженням усіх демократичних цінностей та захистом суверенітету. Саме тому повномасштабна війна є як зовнішнім, так і внутрішнім викликом для демократичного політико-правового розвитку України.

Е. Еплбаум зазначає, що «як і російські царі до нього, як Сталін, як Ленін, Путін також сприймає українськість як загрозу». При чому йдеться не про військову загрозу, попри потужний опір України, а саме ідеологічну. Еплбаум вважає, що «рішучість України стати демократією є справжнім викликом ностальгічному, імперському політичному проєкту Путіна: створення автократичної клептократії, в якій він є всемогутнім, у рамках чогось наближеного до старої радянської імперії». На її думку, Україна підриває цей проєкт, просто існуючи як незалежна держава. Україна перетворюється на небезпечного суперника у своєму прагненні до демократії. Це пов'язано з тим, що «якби Україна досягла успіху в своєму багаторічному прагненні до демократії, верховенства права та європейської інтеграції, росіяни могли б запитати: чому не ми?» [3].

На світовій арені війна Росії проти України також становить суттєвий виклик для демократичного політико-правового розвитку. Ф. Декнатель, який досліджує Середній Схід, переконаний, що російське вторгнення до України стане каталізатором подальших конфліктів та кризи дипломатії у країнах нестабільного Близького Сходу та Північної Африки [4].

Вторгнення Росії до України сколихнуло світові продовольчі та енергетичні ринки. Цей ресурсний шок вже значно вплинув на Близький Схід та Північну Африку. Незадоволення населення зростатиме, що може вплинути на активізацію протестів.

Оскільки прихильники автократії в усьому світі розглядають Росію в якості захисту для досягнення власних політичних цілей, на думку Ф. Декнателя, західна дипломатія може почати нагадувати тразакційну політику часів «холодної війни». Це означає підхід до політики як до обміну, товарно-грошових відносин, де «репресії можна не помічати, щоб підтримувати добрі відносини з «дружніми» тиранами» [4]. Водночас громадяни даних країн нестимуть втрати через помилковий політичний підхід.

Найбільш тривалий вплив війни Росії проти України буде виражатися у перерозподілі влади та формуванні нових політичних блоків. За одним зі сценаріїв може відбуватися поляризація, коли держави будуть вимушені обирати одну сторону та узгоджувати свою політику з інтересами однієї з них. За другим сценарієм держави формуватимуть нові регіональні блоки, щоб протистояти потужнішим геополітичним гравцям. Наприклад, Ф. Декнатель припускає можливість формування блоку в складі Ізраїлю, Саудівської Аравії, ОАЕ, Бахрейну для того, щоб зменшити вплив США у регіоні [4].

Війна в Україні також актуалізувала питання про нерівноцінне ставлення міжнародної спільноти до цінностей демократії у різних частинах світу. В центрі уваги акторів міжнародних відносин, у зв'язку із війною, перебуває необхідність захисту демократії, прав людини та протидія дестабілізуючій політиці авторитарних і тоталітарних режимів.

США та ЄС виявляють євроцентричну упередженість щодо важливості розвитку демократії. Ф. Декнатель наголошує на кричущій моральній суперечності між політикою Заходу в Східній Європі та Близькому Сході. Він зазначає, що «підтримка авторитарних і репресивних режимів на Близькому Сході закладена в ДНК політичного мислення американської та європейської еліти» [4]. Війна в Україні може змінити дане ставлення та вплинути на розуміння важливості демократії в усіх частинах світу, а не лише у Європі.

Війна Росії проти України також призвела до зростання сприйняття загрози на території усїєї Азії. Дану думку висловив

Дж. Кребтрі – виконавчий директор сингапурського офісу Міжнародного інституту стратегічних досліджень. Військові структури усвідомили, що геополітичні ризики, які раніше вважалися мало-вірогідними, раптово стали можливими. Нині Тайвань є найбільш очевидною потенційною «гарячою точкою» в регіоні [5]. Тайвань, який прагне розвивати демократичний устрій, протистоїть Китаю, який за багатьма ознаками наближається до диктатури. Таким чином, у даному регіоні війна в Україні також актуалізувала питання демократичного політико-правового розвитку.

Політичний ефект від вторгнення Росії в Україну є відчутним навіть на території Арктики. У регіоні зростає напруженість, адже війна порушила баланс міжнародного співробітництва на Північному полюсі. Стає очевидним, що війна вплинула на перевірені альянси, засновані на демократичних принципах. Адже усі держави Арктики принципово виступили проти військового вторгнення Росії в Україну. Наявні ризики і щодо порушення Росією стабільності на території Арктики, адже через глобальне потепління держава отримує стратегічний, «військовий» доступ до територій, які раніше були захищені льодом [6]. Отже, постає питання щодо стабільності демократичних альянсів навіть на Північному полюсі.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало вирішальним моментом у політичній історії світу з часів Другої світової війни. Дана війна вже мала значний вплив і буде продовжувати впливати на перерозподіл сил на геополітичній мапі світу. Крім цього, війна актуалізувала питання орієнтації держав, міжнародних альянсів на демократичний політико-правовий розвиток. Україна стала символом захисту демократії не лише на політико-правовому рівні, а й на військовому. Втім перед державою постає складне завдання – балансувати між захистом власної країни та збереженням цінностей демократії.

1. Szulecki K., Wig T. The war in Ukraine is all about Democracy vs Dictatorship. URL: <https://revdem.ceu.edu/2022/04/09/the-war-in-ukraine-is-all-about-democracy-vs-dictatorship/> 2. Alonso-Trabanco J. M. A World Remade? Lessons from the Ukraine War. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/a-world-remade-lessons-from-the-ukraine-war/> 3. Applebaum A. Calamity Again. No nation is forced to repeat its past. But something familiar is taking place in Ukraine. URL: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2022/02/ukraine-identity-russia-patriotism/622902/> 4. Deknatel F. The Ukraine War's

Impacts in the Middle East: A Democracy in Exile Roundtable. URL: <https://dawnmena.org/the-ukraine-wars-impacts-in-the-middle-east-a-democracy-in-exile-roundtable/> 5. Lau S. Ukraine war highlights stakes of Chinese attack on Taiwan. URL: <https://www.politico.eu/article/ukraine-war-highlights-stakes-of-china-attack-on-taiwan/> 6. York J. War in Ukraine threatens geopolitical balance in the Arctic. URL: <https://www.france24.com/en/russia/20220420-war-in-ukraine-threatens-geopolitical-balance-in-the-arctic>

Movchan Uliana. The impact of the war in Ukraine on the democratic political and legal development of the state and the world

The impact of a full-scale war in Ukraine on the further democratic political and legal development of the state and various countries is analyzed. It is emphasized that Russia's war against Ukraine has raised the issue of protecting democracy and human rights worldwide.

Prospects of democratic political and legal development in Ukraine are studied. The current political threats that need to be addressed to prevent the risks of dictatorship in the country are highlighted. In particular, it is noted that the protection of state sovereignty sometimes leads to restrictions on the freedoms of citizens.

The views of modern scholars and political analysts on the consequences of war for different countries are considered. In particular, the impact on regions such as Asia, the Middle East, North Africa, and the Arctic has been studied. It is emphasized that the war in Ukraine will catalyze further conflicts worldwide and cause a diplomatic crisis.

It is noted that the most extended impact of Russia's war against Ukraine will be expressed in the redistribution of power and the formation of new political blocs. Potential scenarios for the unfolding of events are considered.

In addition, the war in Ukraine also raised the issue of the unequal attitude of the international community to the values of democracy in different parts of the world. Western society's protection of democratic values in Europe – in Ukraine and the East – is analyzed. It is noted that the US and the EU are Eurocentric and biased about the importance of democracy.

Attention is drawn to the fact that Russia's full-scale invasion of Ukraine has been a turning point in the world's political history since World War II. This war has already had a significant impact and will continue to affect the redistribution of power on the world's geopolitical map.

Key words: war, full-scale war, political and legal development.